

**КЪМ ВЪПРОСА ЗА ЗНАЧЕНИЕТО
ОТНОСИТЕЛНА ПРЕДХОДНОСТ В ИНДИКАТИВА
НА ИСПАНСКИЯ ЕЗИК В СЪПОСТАВКА
С БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК**

*Полина Табакова
Пловдивски университет „Паусий Хилендарски“*

**ON THE QUESTION OF THE MEANING OF RELATIVE
ANTERIORITY IN THE SPANISH INDICATIVE
IN COMPARISON WITH BULGARIAN**

*Polina Tabakova
Paisii Hilendarski University of Plovdiv*

The object of the present study is the Spanish grammeme *cantara*₁ which functions with its etymological indicative meaning of relative anteriority in the Spanish verb paradigm. The perception of *cantara*₁ as a biparticiples grammeme in Spanish (with its invariant meaning of indicative relative anteriority) is argued. However, it also functions as a form “by compatibility” in the conjunctive paradigm (*cantara*₂) where it modalizes and expresses a subjective situation, covering the three temporal relations (anteriority, simultaneity and posteriority). In terms of comparison, the emphasis is on the lack of a similar grammeme in Bulgarian, considering some possible functional translation equivalents.

Keywords: Spanish, *cantara*₁, indicative, inactual, relativity, anteriority

Би могло да се твърди, че не са много езиците, които притежават граматикализирано средство за експликация на темпоралното отношение индикативна относителна предходност. Казусът с глаголната форма *cantara* е интересен, защото от съвременна гледна точка става дума за конюнктивна грамема, която обаче има индикативен произход и дава реминисценции от миналото си с индикативни употреби. Целите на настоящото изследване са да се направи опит за дескрипция на испанската грамема за изразяване на индикативна относителна предходност, както и да се проследят някои възможни функционални преводни еквиваленти в българския език, който, от своя страна, не разполага със специализирано изразно средство за това значение. Необходимо е да се направят няколко терминологични уточнения, свързани с теоретичната платформа, която следваме и която се базира на различни концепции за темпоралността като например тези на Г. Рохо и А. Вейга (Rojo, Veiga/Rохо, Вейга 1999), Е. Косериу (Coseriu/Косериу 1996) и И. Куца-

ров (Куцаров/Kutsarov 2007). Смятаме, че темпоралните системи в двата езика на съпоставката функционират на базата на три взаимодействия си морфологични категории (МК) – глаголно време, план (таксис) и категорията на перфекта. За семантичното съдържание на МК глаголно време приемаме, че то се основава на отношението (предходност, едновременност или следходност) на глаголна ситуация към определена референция (момента на говоренето (= изказването) (МГ) или към друга референция (= минал момент) (ММ), която, от своя страна, е в отношение на предходност спрямо изказването¹. МК на перфекта характеризира глаголните ситуации по отношение на наличието на перфектна ситуация в даден ориентационен момент (МГ или ММ), но трябва да се отбележи, че при испанските перфектни форми на преден план излиза по-често акционалното съдържание, отколкото статалното, и ситуацията се представя като ретроспективна, а по отношение на българския език – като резултативна. Отношенията в МК план (таксис) се основават на формално-семантичната привативна опозиция *относителност* ~ *неотносителност*. По такъв начин в резултат на първичната им ориентация към ММ глаголните форми имперфект (И), плюсквамперфект (Пл.), *cantara*₁, футурум претерити (ФП) и футурум екзактум претерити (ФЕП) определяме като относителни, тъй като се противопоставят на неотносителните (абсолютните) форми – презенс (Пр.), аорист (А), anteriор (Ант.), футурум (Ф), перфект (П), футурум екзактум (ФЕ). Значението на понятията *актуалност/неактуалност* възприемаме като отнесеност или неотнесеност към конкретен темпорален момент (интервал – б. м., П. Т.) (Бондарко/Bondarko 1990: 14) и вместо термините *неактуален план* и *актуален план* (Coseriu/Косериу 1996; Vucheva/Вучева 2020) използваме понятията *относителен план* и *неотносителен план* (Табакова/Tabakova 2023).

1. Системно значение на формата *cantara* в испанския език

Ако концепцията за т.нар. неактуален/актуален план от темпоралния модел на романските езици, предложен от Е. Косериу (Coseriu/Косериу 1996), се приравни с идеята за относителен/неотносителен (абсолютен) план (Табакова/Tabakova 2023) от модела, който се възприема тук, то бихме приели, че позицията на относителната предходност (у Е. Косериу – инактуална предходност, първична перспектива – б. м., П. Т.) в системата на испанския език е запълнена от глаголната форма *cantara*₁. Етимологичното значение на

---

¹ По подобен начин разбират темпоралността Г. Рохо и А. Вейга (Rojo & Veiga/Рохо, Вейга 1999: 2879).

тази форма се определя като индикативна относителна предходност, което в съвременния испански език покрива функционалното поле на плусквамперфекта (Пл.) (*había cantado*), но и на аориста (А) (*canté*). В академичните граматики глаголната форма *cantara* и нейният синоним *cantase* се приемат за грамемии на конюнктивен имперфект², като се отбелязва, че става дума за „най-сложното време в подчинителното наклонение както поради синтактичния контекст, в който се употребява, така и поради разнообразните значения, с които се характеризира“ (GRAE/ГИКА 2009: 1803, §24.2a). По отношение на темпоралните стойности, в конюнктивната парадигма формата *cantara* покрива полетата на предходността, едновременността и следходността в относителния план. В граматиката на Испанската кралска академия се посочва, че интерпретацията на *cantara* със значение на индикативен Пл. (както в протазиса, така и в аподозиса на сложното изречение) преобладава в средновековни текстове (GRAE/ГИКА 2009: 1805, §24.2h). Смята се, че тази форма е преминала през няколко етапа, преди окончателно да заеме мястото си в конюнктива през XVII век (González Manzano/Гонсалес Мансано 2006: 18). Дали фактор, допринесъл за промяната, е била възможността на романския Пл. да покрива функционалното поле на относителната предходност, е само хипотеза. Трябва да се спомене обаче, че двата процеса – консолидирането на Пл. и преминаването на *cantara* в конюнктива, са протичали паралелно, поради което трудно може да се докаже причинно-следствена връзка (González Manzano/Гонсалес Мансано, пак там). Въпросното модализиране на индикативната грамема не е изненадващо, като се има предвид сложната семантична връзка на значенията относителност и предходност със зоната на иреалността. Именно от тази връзка се поражда възможността дадена отдалечена минала ситуация да се възприема като предположаема. През XV век формата *cantara* започва да се интерпретира като конюнктивна най-вече поради участието си в състава на условните изречения и други модални типове контекст (GRAE/ГИКА 2009: 1805 – 1806, §24.2h – §24.2i). През XVI и XVII век *cantara* се употребява изключително рядко вместо Пл., но тези стари употреби се възраждат в творбите на някои писатели през XVIII век, а днес се срещат в

² Формата със суфикс *-ra* произхожда от латинския индикативен плусквамперфект (*amavĕram*), а вариантът със суфикс *-se* произлиза от латинския конюнктивен плусквамперфект (*amavissem*). Формата *cantase* замества оригиналния конюнктивен имперфект (*amārem*) – промяна, която предшества историческата граматична модификация на *cantara* (GRAE/ГИКА 2009: 1803, §24.2a).

някои езикови варианти от северозападната част на Иберийския полуостров (вж. [1]):

- [1] *Había contado con el éxito de operaciones bien preparadas, y con las posiciones que **adquirieran** (= habían adquirido) sus hijos.* (Galdós, León Roch) (примерът е от GRAE/ГИКА 2009: 1806, §24.2i).

А. Вейга застъпва тезата, че формите на *-ra*, т.е. *cantara* и нейният перфектен корелат *hubiera cantado*, в много от случаите, които се определят като конюнктивни употреби, всъщност функционират със старото си значение и изразяват индикативна иреалност (исп. *indicativo irreal*). Според автора простите форми (*cantara*) функционират като индикативни единствено с трите модални глагола *poder* (бълг. *мога*), *querer* (бълг. *искам, обичам*) и *deber* (бълг. *трябва, длъжен съм*) (Veiga/Вейга 2002: 77). Пак там А. Вейга посочва, че начинът за проверка е възможната комутация със съответната индикативна форма на *-ría* – футурум претерити (ФП) или футурум екзактум претерити (ФЕП) (*cantaría* или *habría cantado*), срв: *Pudiera ~ podría ~ podía ser como tú dices; De buena gana te lo hubiera ~ habría dado* (Veiga/Вейга 2002: 77 – 79). Ние не споделяме това мнение, защото смятаме, че функционирането на индикативните форми ФП и ФЕП в зоната на иреалиса става възможно благодарение на значенията следходност и относителност, които действат като „катализатори“ на иреалната семантика, а употребите на Пл. в тази зона определяме като следствие на неутрализация или транспозиция на опозицията *неследходност ~ следходност* при перфектна ситуация. От друга страна, смятаме, че трите варианта *podía/podría/pudiera* в подобен контекст изразяват различна степен на дистанцираност (като част от спектъра на относителната семантика) на говорещото лице, което се дължи на маркираността им с различни значения (респ. относителност; относителност + следходност; субективност + относителност + следходност). Следователно комутацията с ФП и ФЕП по наше виждане не е убедително доказателство за потенциалната индикативна семантика на формите с *-ra*, особено по отношение на сложните форми (*hubiera cantado*), които причисляваме изцяло към конюнктива³. По-логично ни се струва да се приложи комутационният принцип при формите на Пл. или А, и то извън контекст, свързан с експликацията на учтивост,

---

³ Поради тази причина не смятаме за необходимо да прибавяме към инвариантното значение на грамемата *cantara*₁ характеристиката *неперфектна*, след като опозицията в МК на перфекта (*неперфектност ~ перфектност*) в относителния план на индикатива се сменя.

подсилена от модалната семантика на глаголните лексеми *poder*, *deber* и *querer*. Ето защо за нас представляват интерес честите употреби на *cantara* със старото ѝ значение относителна предходност (GRAE/ГИКА 2009: 1806), изразявано днес чрез Пл. или А независимо от глаголната лексема (вж. [2]). Тези употреби се наблюдават основно в художествената, медийната и научната сфера, напр.:

- [2] El anuncio se produce en la segunda semana en el poder del nuevo presidente, menos de 20 días después de que el Gobierno de Donald Trump **volviera** (= *había vuelto*; *volvió* – б. м., П. Т.) a incluir a Cuba en la lista de los países patrocinadores del terrorismo (EP, 30/01/2021).

Спорно е дали тенденцията към засилена употреба на *cantara* с индикативните ѝ стойности има системен характер, но по наше мнение по въпроса може да се разсъждава в няколко посоки. Може да се предположи, че глаголната форма *cantara* е преминала в конюнктивната парадигма, като е започнала системно да замества своя конюнктивен корелат *cantase* на принципа на неутрализацията. В съвременния испански език е налице разпределяне на функциите между *cantara* и *cantase* в относителния и неотносителния план (*cantase*) на конюнктивната парадигма (Вучева 2020: 319 – 320). От една страна, ако позицията на индикативната относителна предходност е празна, то функционирането на *cantara* с индикативно значение би следвало да се обясни чрез принципа на транспозицията, който обаче предполага възникването на допълнителни конотации. Допълнителната конотативна натовареност би могла да се свърже с възприемането на тази форма от страна на някои говорещи като „по-престижна“ (GRAE/ГИКА 2009: 1803, §24.2b) навярно с оглед на по-честата ѝ реализация в определени функционални стилове, предполагащи по-висока компетентност на говорещото лице.

От друга страна, може да се предположи, че *cantara* е бипартиципална форма, която функционира в двете модални парадигми – *cantara*₁ (индикативна относителна предходност) и *cantara*₂ (конюнктивна относителна неперфектна едновременност, предходност и следходност). Тук възниква въпросът към коя парадигма принадлежи формата *de facto* и в коя парадигма функционира „по съвместителство“. Струва ни се основателно да приемем *cantara* за индикативна грамема, заимствана исторически в конюнктива от формалния инвентар на индикатива, тъй като движението в синхрония от немаркираната към маркираната грамема е естествено езиково явление⁴.

⁴ Тази идея ми беше подсказана от доц. д-р В. Чергова в личен разговор – П. Т.

Употребата на *cantara* с етимологичното ѝ значение относителна предходност е зависима както от синтактични, така и от тематико-прагматични параметри. Индикативна интерпретация не се допуска например в сложни съставни с подчинени допълнителни изречения, срв.: *Me dijo que la convenciera* ($\neq$ *había convencido*), но това правило не важи за някои диалекти. Интересна особеност е възможността да се употреби *cantara* в м. Пл., в случай че информацията, която се експлицира от подчиненото изречение, е вече известна за събеседника (GRAE/ГИКА 2009: 1806, §24.2j – §24.2k). Така се обяснява комутицията в подчинени обстоятелствени изречения, въведени с *soto* (вж. [3]) или *lo que* (вж. [4]):

[3] Dentro de este supuesto, distingue, como ya lo **hiciera** (= *había hecho*; *hizo* – б. м., П. Т.) Bello, tres relaciones básicas de temporalidad posibles: anterioridad, simultaneidad y posterioridad (Gutiérrez Araus/Гутиерес Араус 1998: 282).

[4] Lo que **empezara** (= *había empezado*; *empezó* – б. м., П. Т.) como Semana de Cine Religioso y **derivara** (= *había derivado*; *derivó* – б. м., П. Т.) después a “Cine Religioso y de Valores Humanos”, se quedó, a la postre en estos últimos (EP, 5/5/1976).

Заместването обаче се оказва невъзможно при вътрешно предикатна позиция на подчиненото изречение (вж. [5]):

[5] *Insistió porque yo **había hecho** (*hiciera) un gesto de duda* (GRAE/ГИКА 2009: 1806, §24.2k).

В специално свое проучване, обхващащо 100 вестници и списания от Испания, Аржентина, Колумбия, Куба, Мексико и Венецуела, В. Новиков прави стилистичен анализ на тази глаголна форма, като си поставя за цел да отговори на въпроса дали индикативните употреби на *cantara* през 20 век представляват стилистичен архаизъм, или не (Nowikow/Новиков 1986). Данните показват, че до периода на въпросното изследване споменатите употреби се срещат предимно в хумористичния и публицистичния стил, но се засвидетелства възможността за „експанзия“ към други функционални стилове. Освен това резултатите убедително показват, че индикативните употреби на *cantara* са загубили своето архаично звучене и в случая *cantara* функционира като неутрална глаголна форма, която се характеризира с генерализирана употреба и се използва за предаването на информация с актуален характер (Nowikow/Новиков 1986: 171 – 175). Струва ни се, че последното твърдение изключва възможността въпросните употреби да са вследствие на транспозиция.

В българския език не съществува грамемата относителна нерезултативна предходност. Причината за липсата на относителен корелат на А (*нях*) може да се търси във функционалния потенциал на Пл. (*бях нял*) да изразява ситуации, предходни на други минали ситуации. Както беше споменато, позицията на индикативната перфектна относителна предходност в глаголната парадигма на испанския и на българския език е празна. Интересно е да се отбележи, че има езици, в които съществува такава глаголна форма, като например френския, където „и по семантика, и по закономерностите на формалните отношения тази роля се изпълнява от т.нар. *plus-que-parfait surcomposé* (*il avait eu lu*)” (Герджиков/Gerdzhikov 1999).

2. Функционално-преводни еквиваленти на *cantara₁* в българския език

Предвид посочената асиметрия между испанския и българския език по отношение на наличието на специализирана грамема за изразяване на съдържанието индикативна относителна предходност любопитно би било да се потърсят възможни функционални преводни еквиваленти на испанската индикативна глаголна форма *cantara₁* в българския език. Базираме се на основния принцип на превода – функционалния принцип, който се характеризира не с предаването на „средство със средство, а на функциите на средствата в системата на цялото, т.е. на носената от тях информация, с такива средства, които изпълняват идентични функции в плоскостта на другия език и следователно носят същата информация“ (Людсканов/Lyudskanov 1969: 107). Комбинацията на значенията относителност и предходност затруднява задачата да се разграничат съответните индикативни употреби на *cantara₁* от конюнктивните поради семантичната близост между зоната на индикативната относителност и субективната иреалност. За да бъде успешен процесът на идентификация, ще използваме принципа на комутацията. Така, ако въпросната форма може свободно да бъде заменена с Пл. (*había cantado*) или с А (*canté*), без да се промени нейният смисъл, ще приемем, че е налице индикативната функция относителна предходност (т.е. *cantara₁*).

На първо място, ще посочим, че употреби на *cantara₁* се срещат в постпозиция след темпоралната съюзна връзка *después de que* (бг. *след като*), а според Испанската кралска академия в такава позиция може да се употреби както индикатив, така и конюнктив (GRAE/ГИКА 2009). Става дума за употреби на *cantara* вместо Пл., наричани неофициално *subjuntivo falso*, за които се предполага, че са възникнали под влияние на

английския език, но относно които изглежда, че говорещите лица осъзнават индикативната им семантика. Възможно е изборът на *cantara* вм. *había cantado* да възниква на базата на аналогия с противоположната темпорална съюзна връзка *antes de que* (бг. *преди да*), която изисква употребата на конюнктив⁵. Каквато и да е причината, след прилагане на принципа на комутацията при функционални преводни еквиваленти на *cantara*₁ в тази синтактична позиция бяха регистрирани форми на перфективен Пл. (вж. [6], [7]), а в [8] Пл. е в страдателна форма.

- [6] Se había trasladado a Inglaterra, se había casado o había creído casarse con aquel James Rowland ('Ahora también soy Mrs Rowland', dijo Will que le había dicho como último recurso, después de que él **no entendiera** dos veces su apellido extranjero [...]). Превод: Преместила се беше в Англия, беше се омъжила за този Джеймс Роуланд („Сега съм и Мисис Роуланд“, това била казала на Уил като последно средство, след като той два пъти **не бе разбрал** чуждестранното име [...]) (JM/XM).
- [7] Y se le representó también su figura en movimiento y su cuerpo desnudo o semidesnudo, la había visto así no pocas veces, y la última había acercado los ojos y dos dedos a su sexo abultado y no lavado todavía, después de que él lo **visitara**. Превод: Пред очите му се яви фигурата ѝ в движение, нейното голо или полуголо тяло; неведнъж я бе виждал така, а последния път бе приближил очите и двата си пръста към изпъкналите ѝ още неизмити слабини, които току-що **бе посетил**. (JM/XM)
- [8] Después de que Tomás **recuperara** su puesto en la embajada – no más alto, de hecho, y mejor pagado–, se consideró que no hacía falta, era como duplicar los sueldos. Превод: След като Томас **бе възстановен** на службата си в посолството – фактически на по-висока и по-добре платена длъжност, явно прецениха, че вече не е нужно да плащат две заплати (JM/XM).

Възможни съответствия се оказват причастия и съществителни имена, в случай че съюзната връзка *después de que* се превежда като предлога *след* (вж. [9], [10]).

- [9] O si el viudo o la viuda se han casado de nuevo, no quedan automáticamente invalidadas esas segundas nupcias, porque todos actuaron de buena fe y legalmente, después de que un juez **dictaminara**. Превод: Или ако вдовецът и вдовицата отново са сключили брак, той не се разтрогва автоматично, защото всички са действали добросъвестно и законосъобразно, след **излязло** съдебно решение (JM/XM).
- [10] Y estaba en esa duda tardía cuando lo vi pedir la cuenta a la camarera, setenta minutos después de que **comenzara** la cita frustrada a la que él había acudido tan puntual. Превод: И докато се разкъсвах от това за-

---

⁵ Това предположение е на доц. д-р В. Ненкова и то беше споделено с мен в личен разговор – П. Т.

късняло колебание, го видях да иска сметката седемдесет минути след **началото** на несъстоялата се среща, на която той се бе явил абсолютно точно (JM/XM).

В различно синтактично обкръжение, независимо от съюзната връзка, като преводен еквивалент на български език освен Пл. от СВ (вж. [11]) бе открита и форма на итеративен И (вж. [12], където може да се предположи, че в превода И функционира като Пл. вследствие на неутрализация).

[11] A la blanca luz del carburo vi a Rosa, la bella, con sus azahares de novia, su pelo verde, su imperturbable belleza, tal como la **viera** muchos años antes, acostada en su féretro blanco sobre la mesa del comedor de mis suegros. Превод: На бялата светлина на карбидната лампа съзрях Роса Красивата с булчинските ѝ портокалови цветчета, със зелената ѝ коса, с кротката ѝ хубост. Изглеждаше същата, каквато я **бях видял** много години назад, легнала в белия си ковчег на масата в трапезарията на тъща ми и тъста ми (IA/IA).

[12] Nacía cuatro días que había dejado el hospital, no le dolían las heridas del cuerpo, pero el dolor que le atenazaba el pecho era más fuerte que el que **sufriera** meses atrás. Превод: Не я измъчваха телесните рани, но болката, която стягаше сърцето ѝ, беше по-силна от онази, която **изпитваше** преди месеци (JN/XH).

Като се има предвид, че опозицията в МК на перфекта в относителния план на испанския език е снета, не е необходимо при определянето на системното значение на *cantara*₁ да се споменава характеристиката неперфектност. Приемаме *cantara* за бипартиципиална грамема в испанския език с инвариантно значение индикативна относителна предходност (*cantara*₁), която функционира и като форма „по съвместителство“ в конюнктивната парадигма (*cantara*₂), където се модализира и изразява субективна ситуация, като покрива трите темпорални отношения (предходност, едновременност и следходност). Функционалните преводни еквиваленти на български език, които бяха регистрирани в таксономичния корпус, са форми на Пл. от СВ, итеративен И, съществителни имена и причастия. Може да се предположи, че българският А не се предпочита като функционално преводно съответствие на *cantara*₁ поради характера му на абсолютна и свидетелска форма, но не изключваме напълно възможността да се установи употребата му като преводен еквивалент, ако се анализира по-голям езиков корпус.

БИБЛИОГРАФИЯ:

- Бондарко/Bondarko 1990:** Бондарко, А. *Теория функциональной грамматики. Темпоральность. Модальность.* Ленинград: Наука, 1990. [Bondarko, A. *Teoriya funktsional'noy grammatiki. Temporal'nost'. Modal'nost'.* Leningrad: Nauka, 1990].
- Veiga/Вейга 2002:** Veiga, A. *Estudios de morfosintaxis verbal española.* Lugo: Editorial Tris Tram, S. L., 2002.
- Vucheva/Вучева 2020:** Vucheva, E. *Morfología del español actual. Del sistema al discurso.* Sofía: EU “Sv. Kliment Ohridski”, 2020.
- Герджиков 1999:** Герджиков, Г. Темпоралните ориентации, които изграждат значенията на българските глаголни времена. // *Български език и литература*, кн. 2 – 3, 3 – 17. [Gerdzhikov, G. Temporalnite orientatsii, koito izgrazhdad znacheniyata na balgarskite glagolni vremena. // *Balgarski ezik i literatura*, kn. 2–3, 3–17].
- González Manzano/Гонсалес Мансано 2006:** González Manzano, M. La evolución de los tiempos verbales en español del Siglo de Oro a través de las primeras gramáticas. // *Res Diachronicae*, vol. 5, 2006, 15–26.
- GRAE/ГИКА 2009:** *Nueva gramática española, Morfología. Sintaxis I.* Real Academia Española, Asociación de Academias de Lengua Española. Madrid: Espasa Libros, 2009.
- Gutiérrez Araus/Гутиерес Араус 1998:** Gutiérrez Araus, M. L. Sistema y discurso en las formas verbales del pasado. // *Revista Española de Lingüística*, vol. 28, № 2, 275–306.
- Coseriu/Косериу 1996:** Coseriu, E. *El sistema verbal románico.* México: Siglo Veintiuno Editores, 1996.
- Куцаров/Kutsarov 2007:** Куцаров, И. *Теоретична граматика на българския език.* Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2007. [Kutsarov, I. *Teoretichna gramatika na balgarskiya ezik. Morfologiya.* Plovdiv: UI “Paisii Hilendarski”, 2007].
- Людсканов/Lyudskanov 1969:** Людсканов, А. Принципът на функционалните еквиваленти – основа на теорията и практиката на превода. // *Изкуството на превода.* София: Народна култура, 1969, 99 – 115. [Lyudskanov, A. Printsipat na funktsionalnite ekvivalenti – osnova na teoriyata i praktikata na prevoda. // *Izkustvoto na prevoda.* Sofia: Narodna kultura: 1969, 99–115].
- Nowikow/Новиков 1986:** Nowikow, W. El aspecto estilístico del empleo indicativo de la forma en -ra. // *Acta universitatis Lodziensis, Folia Linguistica* 14, 167–176.

Rojo, Veiga/Рохо, Вейга 1999: Rojo, G., Veiga, A. El tiempo verbal. Los tiempos simples. // *Gramática descriptiva de la lengua española. Vol. 2.* (Bosque, I. & Demonte, V. eds.). Madrid: Espasa Calpe, S. A., 1999, 2867–2934.

Табакова/Tabakova 2023: Табакова, П. Към въпроса за морфологичната категория план (таксис) в испанския и българския език. // *Verba iuvenium (Словото на младите). Годишник на Националната научна конференция за студенти и докторанти. Пловдив, 2022.* Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 2023, бр. 5, 91 – 104. [Tabakova, P. Kam vaprosa za morfologichnata kategoriya plan (taksis) v ispanskiya i balgarskiya ezik. // *Verba iuvenium (Slovoto na mladite). Godishnik na Natsionalnata nauchna konferentsiya za studenti i doktoranti. Plovdiv, 2022.* Plovdiv: UI „Paisii Hilendarski“, 2023, br. 5, 91–104].

ИЗТОЧНИЦИ:

EP: *El País*, Испания (електронен вестник).

IA/ИА: Isabel Allende. *La casa de los espíritus*. Barcelona: Plaza & Janes, 1993. [Исабел Алиенде. *Къщата на духовете*. Преводач: Венцеслав Николов, София: Колибри, 2003].

JN/ХН: Julia Navarro. *La hermandad de la Sábana Santa*. Barcelona: Plaza Janés, 2004. [Хулия Наваро. *Братството на Светата плащаница*. Преводач: Веселка Ненкова, София: Еднорог, 2019].

JM/ХМ: Javier Marías. *Berta Isla*. Editor digital: Titivillus (ePub base r1.2), 2017. [Хавиер Мариас. *Берта Исла*. Преводач: Людмила Илиева-Сивкова, София: Колибри, 2022].